

A mandalák elektronikus zenéje

Mozart korában dobókockával is komponáltak

Szigetvári Andrea szerint a zene úgy is elképzelhető, hogy ciklusok formájában halad kívülről befelé, képzeletbeli köröket, négyzetlátokat formázva, akár mandala alakjában. Hamarosan a „nem lineáris” zene egy CD-ROM formájában láthat napvilágot.

Szigetvári Andrea, a Zeneakadémia és a pécsi egyetem tanára számol. Egy kezén azokat az embereket, akik rajta kívül számítógépes zenével foglalkoznak Magyarországon.

– Szerencsére bővíti a számuk, sok diákom kezdett érdeklődni a dolog iránt – meséli lelkesen.

Ő is külföldön ismerkedett meg a kortárs zene ezen igen modern ágának legújabb eredményeivel. Tanult a Stanford Egyetemen, együtt dolgozik a British Council munkatársaival és Marco Stroppával, a világpolgár zeneszerzővel, aki nagyobb egyetemeken oktatja a komputertent. Szigetvári Andrea szerény: nem mondja, hogy az egyetlen hazai szakértője a témának, csak annyit vállal, hogy képes kapcsolatot találni a legkorszerűbb irányzatokkal.

A számítógépet olyasvalaminek tartja, ami kiterjeszti az emberek agyát, hasonlatosan ahhoz, ahogy az autó „meghosszabbítja” a lábat. A számítógépes zene is tud olyasmiről, amit csak a komputer adhat hozzá: az interaktivitást, a hallgatói beavatkozás lehetőségét.

Korábban is készültek zenék elektronikus eszközökkel. Az első ilyen koncert 1948-ban volt, amikor a szépen felöltözött közönség leült egy géppel és néhány hangszóróval szemben, és végighallgatta a művet. Azóta is csak ilyen „konzerv” művek készülnek, amelyek végtelenül kényes teszik a szokásos előadó-közönség kapcsolatot. Az az új CD-ROM formájában készülő mű, amelyre Szigetvári Andrea a Nemzeti Kulturális Alap 750 ezer forintos támogatását elnyerte, azonban nemcsak így lesz hallgatható. A közönség megváltoztathatja a hangszíneket, beállíthatja, hogy nyugodt vagy erős zokos zenét, vízszert vagy levegőszert hangokat szeretne-e hallani. Zenei teret kell el-

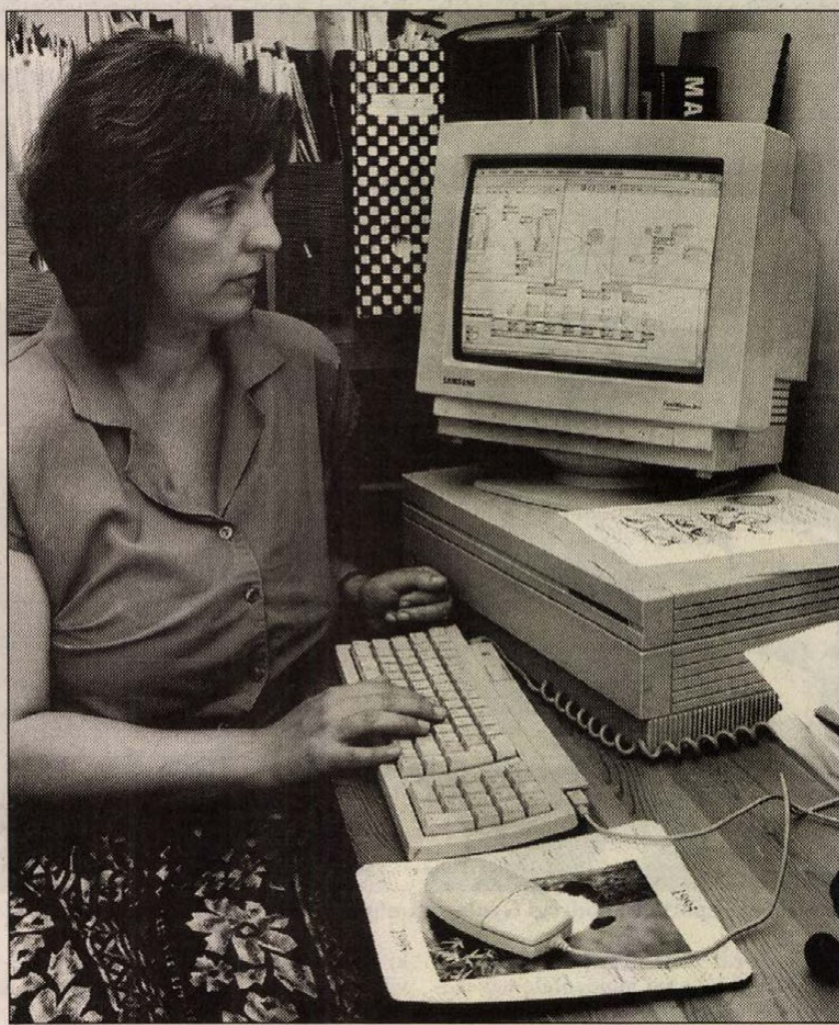
képzelni, amelyen választhatunk ösvényeket, vagy akár új utakat is vájhatunk, a szerző szavával élve: „navigálhatunk”.

Lesz egy negyedórás darab, amelyet hagyományos CD-játszón is meghallgathatunk önálló darabként, de a mű újdonságát éppen a befogadó bevonása jelenti. A koncertek persze végképp átalakulnak. Leginkább az installációkra hasonlít majd a darab „előadása” vagyis a kezdet és vég nélkül folyó muzsikát a kiállítóteremben elhelyezett számítógépes terminálok segítségével lehet majd irányítani.

Az ötlet nem a számítógépes korszakból származik. Mozart például készített olyan kottákat, amelyeket szétdarabolt kisebb egységekre, hogy a nem zeneszerző nemeseberek kedvére, dobókockával összerakjanak műveket. A hangszínek változtatása azonban ekkor még szóba sem jöhetett.

A zene a mandalák szerkezetét követi majd. Szigetvári Andrea képzeletére erősen hatott, amikor januárban két buddhista szerzetes homokból készítette el a mandalát (az élet körforgását és az abból való szabadulást jelképező, kör és négyzet alakú ábrát), majd a Dunába szórta a mulandóság jelképeit. Azóta jó néhány könyvet elolvasott a témában, és a művet is ciklusokban, körkörösén képzelet el. A kör koncentrikus héjakból áll, amelyek hangulatát a szerző határozza meg, de ezen belül a hallgató alakíthatja ki részleteit. A zene pedig a mélység felé, a mandala belseje felé halad. Valószínűleg grafikus is lehet majd mandalát rajzolni, és ezzel jelezni a zene változását.

Senki se számítson arra, hogy hangszerek hangjai csendülnek majd föl. Inkább természeti hangok lesznek, illetve olyan karakteres effektek, amelyek határozott érzéseket keltenek. A zeneszerző tanárnő egy új tudományággal is foglalkozik, az akusztikus ekológiával. E szerint vannak olyan hangok, amelyek archetípusként, genetikailag kódolt adatként működnek az emberekben. Egy esz-kimő például sosem lát oroszánt, ám hangja alapján felmérheti méretét és azt,

Szigetvári Andrea komponál

KOVÁTS ZSOLT FELVÉTELE

milyen veszélyt jelent. Ilyen módon lehet mesterséges hangokkal kísérletezni a horroszitikus vagy éppen a megnyugtató hatás kedvéért.

Az áprilisban elkészülő CD-ROM egyelőre nem kerül bolti forgalomba. Iskolák használják majd, illetve bárki kipróbálhatja majd a sajátos „koncertek” formájában. Szerzője igen fontos szerepet szán neki az oktatásban, hiszen sze-

rinte a gyerekek könnyen és fantáziadúsan használják majd. A jelenlegi elektronikus zene-szerkesztő programokat sivárnak, unalmasnak tartja, mivel egysíkú hangszíneket használnak, amelyek a gyerekeket is elbutítják. Az interaktív mű alapját – amellyel Szigetvári Andrea „megelőzte korát” – talán jobban eladható termékben is viszonylatjuk majd.

M. H. T.

Méretes egynyári pontyok Soroksárnál

Mint arról egy korábbi írásunkban beszámoltunk, jelentős változások történtek a Ráckevei Horgász Szövetség vizein, a Soroksári-Dunán és a hozzá tartozó csatornarendszeren. A jobbító szándékot tükrözi a halállomány jelentős növelése, amit elsősorban az RHSZ tulajdonába tartozó makádi és szigetbecsei halgazdaságból telepítenek ki az élővizekbe.

MUNKATÁRSUNKTÓL

A makádi százhektáros halnevelő komplexumban folyó tevékenységet a helyszínen tekinthetjük meg, részt vehetünk egy próbahalászon az egynyaras pontyok tavánál. Márkus László főhalász-mester három hálódobással hatvanévt darab halat gyűjtött be, méretük és súlyuk megfelelt az előírásoknak. Később, az RHSZ ráckevei székében átnéztük az ide vonatkozó kimutatásokat. Ezek szerint ebben az évben 11 768 darab kilós pontyot telepítettek ki a ráckevei Dunába, az Északi Övcatornába és a Duna-Tisza-csatornába. Ehhez jött több mint egymillió darab süllőivadék, 45 ezer előnevelt csuka és 4000 harcsa.

Pontyból az egész évre szóló kvóta száznál több tonna, az előnevelt amurból négy tonna. Ezt október végéig mind kielepítik. A természetes közegbe szánt ragadozók – süllő, csuka és harcsa vegyesen – megközelítik az egy tonnát.

A jövő évi telepítés garanciájaként ősszel 40 tonna háromnyaras pontyot tárolnak a makádi teleltető tavakban, ezek 2000 tavaszán kerülnek az élővizekbe.

A tavalyi tisztújító közgyűlésen a tag-egyesületek azt sérelmezték, hogy a halasítás nem folyamatos, csak egyszer, az őszi szezonban történik. E sérelmet orvosolták az idén az Ráckevei Horgász Szövetség illetékesei, ez évtől háromszor – tavasszal, nyáron és ősszel – telepítenek. A tavaszi és nyári megtörtént, az őszi előreláthatólag szeptember végén kezdik el.

Matula Gy. Oszkár

Svábságáért kigúnyolták

Nemzetiségi vezető lett Herczeg Máriából

Történelemnek számítanak már azok az idők, amikor Herczeg Marikát föllállította a padból a tanítónő, és az egész második osztály színe előtt megszégyenítette. Hogy merészel olyan nyelvet használni, amelyik sem nem magyar, sem nem német, de legfőképpen nem pártunk és államunk hivatalos nyelve? Mert Herczeg Marika „svábul” beszélt otthon a szülei és a nagyszülei, márpedig faluhelyen semmi sem marad titokban.

A mai Budakeszi persze büszke a német gyökereire: van anyaországi testvérváros és sváb hagyományápolás, tánccsoport is dalárda, no meg óvodai és iskolai nemzetiségi oktatás. De minden épülés és virágzás mögött egyhány elszánt ember áll, akinek a szívében akkor fog meg a szándék, amikor a valóságban még híre-hamva sincs a dolognak. Kóthyne Herczeg Mária már jóval azelőtt a helyi németiség élére állt, hogy 1995-ben hivatalosan is a kisebbségi önkormányzat elnökévé választották volna.

A megaláztatások megérelték benne az elhatározást: ő bizony nemzetiségi óvónő lesz a budakeszi óvodában. Kellt ehhez persze egy olyan vezető óvónő is, mint Téglás Istvánné, aki meghívta erre a munkára az esztergomi tanítóképzőn frissen végzett Herczeg Máriát. Nagy szerencse: hisz kaphatott volna olyan szemléletű vezetőt is, mint a hajdani tanítónője volt. Ám Téglás Istvánné régi barátai szálak fűtérek Herczegékhez. Náluk tapasztalta meg: a német családok hagyományai nemhogy elszegényitették, de csakis gazdagíthatják a helyi kultúrát.

A kitelepítésből származott a jó is meg a rossz is. Herczegék véletlenül úsztak meg az elűzést. A nagymamának vendéglője volt a faluban, ahol sokakat sokszor megsegített: a rászorulóknak hitelezett, a szegényeknek nemegyszer ingyenebédet kedvezkedett. És amikor az exodus bekövetke-

zett, akadtak, akik emlékeztek a jótéteményeire. A Herczeg család lekerült a listáról. Hanem társberletbe hozzájuk költöztették az óvoda igazgatóját – ami viszont arra volt jó, hogy Mária későbbi főnöknője éveken át testközelből ismerkedjék a svábsággal.

Herczeg Mária

A pályakezdő fiatal pedagógus azonban nem elégedett meg az óvodai nyelvtanítással; magánórái alatt pedig ráébredt: sokkal könnyebb a nyelvet énekel, táncol, játékokkal tanítani. Közben észrevétlenül csöpögtette tanítványai szívébe a hagyományok szeretetét, és nemcsak a szülők kezdeményezték: választanak szervezettebb formát a kultúraápolásnak. 1986. május 1-jén sváb népviseletben vonultak végig a falun a budakeszi gyerekek, télen pedig németül, német szokás szerint betlehemeztek. Herczeg Mária persze, mint hozzá hasonlóan oly sokan mások, nem sejtette, hogy az álom tíz esztendőn belül valóra válik. Hisz a nyolcvanas évek végén még ott üldögéltek a besúgók az általa kezdeményezett (és máig minden hónapban megrendezett) „tracspartin”. Helyi németek beszélgetnek ilyenkor a kultúrházban helyi témákról, van meghívott vendég és közös szórako-

zás. De az elvtársaknak mindez gyantás volt: „a svábok már megint szervezkednek” – hangoztatták.

Az igazi népszerűséget Herczeg Máriának azonban egy olyan eset hozta meg, amelynek már valóban botrányosága volt. A közönségi tanács, hivatkozva a rendezési tervre, ingatlanrészeket akart kisajátítani, mondván, hogy új utat építenének a telkeken keresztül. S mindezt egy elavult jogszabály örve alatt, miszerint a magántulajdon harminc százaléka közösségi érdekből kisajátítható. Mária nem hallgatott a csüggedőkre, akik azon sápióztak, hogy nincs mit tenni, ha az urak már meghozták a döntést. Kihívta a tévét Budakeszire, és az Ablak című műsorban kürtölte világgá a skandalumot. Az elvtársak persze hamar visszakoztak: érezték, hogy ég már a lábuk alatt a talaj.

Csendesebb idők járnak manapság. Most azért kell szívósan küzdeni, hogy a halotti porából feltámasztott kisebbségi nyelv, kultúra és identitás anyagi eszközök híján ne vesszen ki a hétköznapiokból. Kóthyne Herczeg Mária, mint az Országos Német Önkormányzat Pest megyéért felelős elnökségi tagja is, a nemzetiségi oktatást segítő megyei módszertani központot vezet Budakeszin. Továbbképzéseket szerveznek pedagógusok számára; segítenek nekik és más pályakezdő fiataloknak kijutni az anyaországba, hogy ott mélyíthessék el tudásukat. Szakembereket hívnak Németországból, hogy a jelen német kultúráját ily módon is közvetítsék az itthoniaknak.

Az új álom egy regionális kisebbségi centrum: találkozóhely ifjaknak és öregeknek – saját könyvtárral, klubszobákkal, irodalmi kávéházzal. Úgy tűnik, valóra fog válni ez is: az önkormányzat fölajánlotta hozzá a telket, Herczeg Mária és társai pedig 50 millió forintot már össze is gyűjtötték a célra.

Rados Virág

Zalai dombok

Konkrét programok és szálláshelyekért: TOURINFORM Tel.: 317-9800, http://www.tourinform.hu

E tetszik?

E tetszik, hogy Magyarországon talált olyan helyet, ahol egyiptomi szifilablangban érezheti magát? A nyolcszáz éves, eredeti arculatát megőrző, népi lelkőháza is ismert FERTŐBÁKOS leghíresebb látványossága a kétszáz év használt kőfőjtő 20-30 méter magas, kőtűnő akusztikájú tornéival, ahol nyaranta barlangszínház működik. A közeli FERTŐDÖN a „magyar Versailles”, a tiszély-

építészeti legnagyobb, legrészbb hazai példája, a műemléki és kultúrtörténeti szempontból egyaránt kiemelkedő jelentőségű Esterházy-kastély nemcsak épületeivel, de – Hajdú szellemét idézve – nyári koncertjeivel is a pártatlan helyhez méltó pártatlan élményt kínál. A csend, a természet, a népi kultúra szerelmestinek a történelmi és néprajzi szempontból is különleges ŐRSÉG kínálkozik látványosság, szépségével, viszonylagos érintettségével, növény- és állatvilágának

érdekességével, „konjtjos” házírásáival. A Nyugat-Dunántúlon, a görseji lenkőkon Járva felkeresheti a 92°C-os, sóban rendkívül gazdag, hűvözől híres ZALAFAROST, ahol gyógyulást vagy sportolási lehetőségeket keresve megpihenhet. Útja során Győr-Ménfőcsanak, Sopron, Vas és Zala megyékben bármelyre vetődjön, találkozhatsz „Az asztali örömök éve” rendezvényeivel, mindenhol élvezheti a hőmnyék gasztronómiai

csodáit, az figyelendőző felatokat – mint például a kis képen látható finom vasi pecsenyét – és hemes borokat is. Mindez csupán a látni-, enni- és innivalók főredéke. Lépjen be a „Magyar Télihépcsamoliba”, fedezze fel a NYUGAT-DUNÁNTÚLI szépségeit!

DBB

MAGYARORSZÁG. MI SZEM-SZÁJNAK INGERE

